

การประเมินต้นทุนและผลประโยชน์เชิงเศรษฐศาสตร์ของโครงการป้องกันอุทกภัย:
กรณีศึกษาพื้นที่ทุ่งพระพิมลราชา

โดย

รศ.ดร.อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา

กฤษณะ แพทย์จะเกร็ง

ปริญญารัตน์ เลี้ยงเจริญ

พิศสม มีถม

17 ตุลาคม 2557

การประเมินต้นทุนและผลประโยชน์เชิงเศรษฐศาสตร์ของโครงการป้องกันอุทกภัย: กรณีศึกษาพื้นที่ทุ่งพระพิมลราชา

การลงทุนเพื่อป้องกันและบรรเทาความเสียหายจากน้ำท่วมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยการดำเนินโครงการยกระดับโครงข่ายทางเพื่อการขนส่งในช่วงวิกฤติอุทกภัยและในเวลาปกติ (ถนนคันกั้นน้ำ) ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นการสร้างพื้นที่ปิดล้อมโดยการยกระดับถนนให้สูงขึ้นเพื่อเป็นคันกั้นน้ำสำหรับป้องกันไม่ให้น้ำที่มาจากพื้นที่ตอนบนของทุ่งพระพิมลเข้ามาสร้างความเสียหายต่อพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรม ตลอดจนการลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจของพื้นที่ในคันกั้นน้ำ แต่โครงการลักษณะดังกล่าวยังมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อพื้นที่นอกคันกั้นน้ำให้มีผลกระทบที่รุนแรงขึ้น เนื่องจากพื้นที่สำหรับรองรับปริมาณน้ำตามปกติได้ถูกปิดกั้นไม่ให้น้ำสามารถผ่านเข้าไป ดังนั้นในการดำเนินโครงการก่อสร้างถนนคันกั้นน้ำจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมและระดับความเป็นไปได้ของโครงการ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้จากผลต่างระหว่างข้อดีและข้อเสียของการจัดทำโครงการ โดยอาศัยการประเมินจากต้นทุนและผลประโยชน์เชิงเศรษฐศาสตร์ของการดำเนินโครงการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. โครงการและแผนงานป้องกันน้ำท่วม (กรณีพื้นที่ทุ่งพระพิมล)

พื้นที่ทุ่งพระพิมลมีลักษณะทางกายภาพเป็นที่ราบลุ่ม ซึ่งมีระดับความสูงเฉลี่ยสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1.5-2.0 เมตร มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 266,000 ไร่ โดยมีการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เพื่อการเกษตรกรรม 205,044 ไร่ (ร้อยละ 77.08) พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย 30,722 ไร่ (ร้อยละ 11.55) และพื้นที่แหล่งน้ำ 5,098 ไร่ (ร้อยละ 1.92) ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ป่าไม้ ทุ่งหญ้า และพื้นที่ลุ่ม จากลักษณะทางกายภาพที่เป็นที่ลุ่มจึงส่งผลให้ต้องประสบกับสภาพน้ำท่วมในพื้นที่มาโดยตลอด ซึ่งมีระดับความรุนแรงแตกต่างกันไปในแต่ละปี ซึ่งขึ้นอยู่กับปริมาณฝน โดยในปี พ.ศ. 2554 ได้เกิดเหตุการณ์น้ำท่วมรุนแรงโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ภาคกลางลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งพื้นที่ทุ่งพระพิมลได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ดังกล่าวโดยตรง ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันและบรรเทาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตภาครัฐจึงได้จัดทำโครงการป้องกันปัญหาอุทกภัยระยะเร่งด่วนโดยการยกระดับโครงข่ายทางเพื่อการขนส่งในช่วงวิกฤติอุทกภัยและในเวลาปกติ และการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ ดังนี้

1.1 โครงการยกระดับโครงข่ายทางเพื่อการขนส่งในช่วงวิกฤติอุทกภัยและในเวลาปกติ

โครงการป้องกันอุทกภัยในระยะเร่งด่วนโดยการยกระดับโครงข่ายทางเพื่อการขนส่งในช่วงวิกฤติอุทกภัยและในเวลาปกติตามที่กรมทางหลวงชนบทได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการ โครงการดังกล่าวมีลักษณะเป็นการก่อสร้างโครงข่ายถนนโดยรอบพื้นที่ทุ่งพระพิมลซึ่งมีรูปแบบหลัก 3 รูปแบบ ได้แก่ การยกระดับคันทาง การยกระดับคันทางพร้อมกำแพงกันตก และการยกระดับคันทางพร้อมกำแพงป้องกันการพังทลายของคันทางริมตลิ่ง มีระยะทางรวม 111.576 กิโลเมตร โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระยะทางและงบประมาณโครงการปรับปรุงโครงข่ายถนนโดยรอบพื้นที่ทุ่งพระพิมล

โครงการ	ระยะทาง (กิโลเมตร)	งบประมาณ (บาท)
เส้นทางสาย นบ.3021 ถนนราชพฤกษ์ จ.นนทบุรี	5.732	24,440,000
เส้นทางสาย นบ.3030 ถนนชัยพฤกษ์ จ.นนทบุรี	3.81	15,500,000
เส้นทางสาย นฐ.3054 แยก ทล.340 - บ.คลองพระยาบวรลือ จ.นครปฐม	18.335	607,000,000
เส้นทางสาย นบ.1013 แยก ทล.9 - บ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี และเส้นทางสาย นบ.3017 แยก ทล.346 - บ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี	20.552	209,555,555
เส้นทางสาย นฐ.4006 แยก ทล.3310 - บ.กลาง จ.นครปฐม	11.25	469,498,400
เส้นทางสาย นฐ.3039 แยก ทล.346 - บ.กาวิ๋อง จ.นครปฐม และเส้นทางสาย นฐ.3049 แยก ทล.346 - บ.แหลมไไร่ จ.นครปฐม (ตอนที่ 1)	26.857	387,000,000
เส้นทางสาย นฐ.3049 แยก ทล.346 - บ.แหลมไไร่ จ.นครปฐม (ตอนที่ 2)	11.631	379,000,000
เส้นทางสาย นฐ.4014 แยก ทล.3233 - บ.คลองนราภิรมย์ จ.นครปฐม และเส้นทางสาย นฐ.5053 แยก ทช.นฐ.4014 - แยก ทช.นฐ.4006 จ.นครปฐม	13.409	409,000,000
รวม	111.576	2,500,993,955

ที่มา: สำนักก่อสร้างทาง กรมทางหลวงชนบท

1.2 แผนการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ

แผนการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำอยู่ภายใต้การดำเนินการโดยโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล (สำนักชลประทานที่ 11 กรมชลประทาน) ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนจัดสรรน้ำ การส่งน้ำ การกระจายน้ำ การใช้น้ำเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด และการรักษาอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน โดยในส่วนของของแผนการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำอาศัยทั้งแผนงานที่ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง เช่น การจัดตั้งศูนย์ประมวลวิเคราะห์สถานการณ์น้ำและบริหารข้อมูล การติดตามสภาพอากาศและปริมาณน้ำฝน เป็นต้น และแผนงานที่ใช้สิ่งปลูกสร้าง เช่น การปลูกสร้างและบำรุงรักษาอาคารชลประทาน การขุดลอกคลอง และการตรวจสอบความพร้อมของอาคารชลประทาน เป็นต้น เพื่อให้สามารถรับมือและบริการจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การประเมินต้นทุนและผลประโยชน์เชิงเศรษฐศาสตร์

การประเมินต้นทุนและผลประโยชน์เชิงเศรษฐศาสตร์ของโครงการตลอดอายุโครงการ 20 ปี (ระหว่าง พ.ศ. 2556-2575) ซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไขการปรับมูลค่าปัจจุบันในอัตราส่วนลด (Discount rate) ร้อยละ 3 และมีภาวะเงินเฟ้อเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 2 ต่อปี โดยการประเมินต้นทุนและผลประโยชน์เชิงเศรษฐศาสตร์แบ่งองค์ประกอบของต้นทุนและผลประโยชน์ของโครงการ ดังนี้

- ต้นทุนของโครงการ
  - ค่าลงทุนก่อสร้างโครงการ ประกอบด้วย ค่าก่อสร้างถนน ค่าเครื่องสูบน้ำและประตูละบายน้ำ
  - ค่าบำรุงรักษา ประกอบด้วย ค่าไฟฟ้าและน้ำมันสำหรับเครื่องสูบน้ำ ค่าบำรุงรักษาเครื่องสูบน้ำและประตูละบายน้ำ และค่าบำรุงรักษาถนน
  - ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย มูลค่าความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตร และมูลค่าการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงที่ต้องใช้เพิ่ม
  - ต้นทุนอื่นๆ ประกอบด้วย มูลค่าความเสียหายของสิ่งปลูกสร้าง
- ผลประโยชน์ของโครงการ
  - ผลประโยชน์จากการป้องกันน้ำท่วมพื้นที่ ประกอบด้วย มูลค่าที่ประหยัดได้จากความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตร มูลค่าที่ประหยัดได้จากความเสียหายของสิ่งปลูกสร้าง
  - ผลประโยชน์ทางด้านการคมนาคมขนส่ง

2.1 การประเมินต้นทุนเชิงเศรษฐศาสตร์ของโครงการ

การประเมินต้นทุนเชิงเศรษฐศาสตร์ของโครงการอาศัยข้อมูลประกอบด้วย ค่าลงทุนก่อสร้างโครงการ ค่าบำรุงรักษา ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม และต้นทุนอื่นๆ โดยในแต่ละส่วนมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 ค่าลงทุนก่อสร้างโครงการ

การดำเนินงานมีค่าลงทุนก่อสร้างโครงการ ประกอบด้วย ค่าก่อสร้างถนน ค่าเครื่องสูบน้ำ และค่าก่อสร้างประตูละบายน้ำ รวมทั้งสิ้น 2,673,593,347 บาท ประกอบด้วย

(1) โครงการยกระดับโครงข่ายทางเพื่อการขนส่งในช่วงวิกฤติอุทกภัยและในเวลาปกติ

โดยค่าก่อสร้างถนนอาศัยข้อมูลจากงบประมาณก่อสร้างโครงการจากสำนักก่อสร้างทางกรมทางหลวงชนบท ซึ่งโครงการก่อสร้างถนนคันกั้นน้ำในพื้นที่ทุ่งพระพิมลมีระยะทางรวม 111.576 กิโลเมตร งบประมาณก่อสร้างรวม 2,500,993,955 บาท

(2) การป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ

การดำเนินการเพื่อป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ สามารถทำได้โดยอาศัยการบริการจัดการน้ำซึ่งจำเป็นต้องมีการลงทุนในระบบการระบายน้ำเพื่อใช้ในการควบคุมปริมาณน้ำระหว่างพื้นที่ในคันกั้นน้ำและพื้นที่นอกคันกั้นน้ำ โดยค่าก่อสร้างระบบระบายน้ำอาศัยข้อมูลจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล (สำนักชลประทานที่ 11) โดยแบ่งเป็นค่าเครื่องสูบน้ำ 143,999,392 บาท และค่าก่อสร้างประตูละบายน้ำ 28,600,000 บาท

2.1.2 ค่าบำรุงรักษา

(1) โครงการยกระดับโครงข่ายทางเพื่อการขนส่งในช่วงวิกฤติอุทกภัยและในเวลาปกติ การดำเนินโครงการจำเป็นต้องที่การบำรุงรักษาถนน ซึ่งต้นทุนในการบำรุงรักษาอาศัย ค่าเฉลี่ยในการบำรุงรักษาถนนจำนวน 2 ช่องจราจรที่มีพื้นผิวเป็นแอสฟัลท์ ซึ่งจากข้อมูลของกรมทางหลวงชนบท พบว่า ค่ามีซ่อมบำรุงถนนเฉลี่ยอยู่ที่ 40,000 บาทต่อกิโลเมตร ซึ่งโครงการยกระดับถนนมีระยะทางรวม 111.576 กิโลเมตร ซึ่งสามารถคิดเป็นต้นทุนค่าบำรุงรักษาถนนได้เป็น 4,463,040 บาทต่อปี และเมื่อทำการประเมินต้นทุนในส่วนของค่าบำรุงรักษาถนนเป็นมูลค่าปัจจุบันตลอดอายุโครงการ พบว่า มีต้นทุนในส่วน ของค่าบำรุงรักษาถนนทั้งสิ้น 75,645,050 บาท (ดังตารางที่ 2)

(2) การป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ

การดำเนินงานเพื่อป้องกันน้ำท่วมจำเป็นต้องมีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและการบำรุงรักษา โดยในส่วนของคุณค่าไฟฟ้าและน้ำมันสำหรับเครื่องสูบน้ำ ค่าบำรุงรักษาเครื่องสูบน้ำและประตูละบายน้ำโดยอาศัยข้อมูลจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล (สำนักชลประทานที่ 11) จากการรวบรวม ข้อมูล พบว่า ในการดำเนินโครงการต้องมีค่าบำรุงรักษารวม 40,476,309 บาทต่อปี โดยแบ่งออกเป็น ค่าไฟฟ้าและน้ำมันสำหรับเครื่องสูบน้ำ 22,740,874 บาทต่อปี ค่าบำรุงรักษาเครื่องสูบน้ำและประตูละบายน้ำ 13,272,395 บาทต่อปี เมื่อทำการประเมินต้นทุนในส่วนของคุณค่าบำรุงรักษาเป็นมูลค่าปัจจุบันตลอดอายุโครงการ พบว่า มีต้นทุนค่าไฟฟ้าและน้ำมันสำหรับเครื่องสูบน้ำ 385,440,092 บาท ต้นทุนค่าบำรุงรักษาเครื่องสูบน้ำและประตูละบายน้ำ 224,956,754 บาท

2.1.3 ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม

โครงการถนนคันกั้นน้ำเปรียบเสมือนการสร้างเป็นพื้นที่ปิดล้อม โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น ส่วนๆ ตามแนวคลอง เพื่อใช้สำหรับป้องกันไม่ให้น้ำที่ไหลลงมาจากทางตอนบนของพื้นที่เข้ามาสร้างความเสียหาย ซึ่งโครงการก่อสร้างถนนคันกั้นน้ำส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่นอกคันกั้นน้ำยังคงได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมและมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบที่รุนแรงขึ้น โดยมีพื้นที่ในคันกั้นน้ำทั้งสิ้น 258,428 ไร่ อีกทั้งรูปแบบของการสร้างเป็นพื้นที่ปิดล้อมดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อระบบการหมุนเวียนของน้ำระหว่างพื้นที่ ภายในคันกั้นน้ำและภายนอกคันกั้นน้ำให้เปลี่ยนแปลงไปจากภาวะปกติที่เคยมีน้ำหลากเข้ามาในพื้นที่และมีการนำพาตะกอนรวมถึงสารอาหารเข้ามาในพื้นที่ต้องชะงักลง ตลอดจนยังมีผลต่อวงจรแมลงศัตรูพืชที่ถูกควบคุมโดยการท่วมของน้ำตามธรรมชาติ เมื่อกลไกดังกล่าวไม่สามารถทำงานได้จำนวนแมลงศัตรูพืชจึงเพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่ภายในคันกั้นน้ำต้องใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงในปริมาณที่สูงขึ้น ดังนั้น การพิจารณาในส่วนของคุณทุนทางสิ่งแวดล้อมจึงประกอบด้วย มูลค่าความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตรที่อยู่นอกพื้นที่คันกั้นน้ำ และมูลค่าการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงที่ต้องใช้เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในพื้นที่คันกั้นน้ำ ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินต้นทุนเชิงเศรษฐศาสตร์ของโครงการ

(หน่วย: บาท)

ปี พ.ศ.	ค่าลงทุนก่อสร้างโครงการ	ค่าบำรุงรักษา			ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม		ต้นทุนอื่นๆ (มูลค่าความเสียหายของสิ่งปลูกสร้าง)
		ค่าไฟฟ้าและน้ำมันสำหรับเครื่องสูบน้ำ	ค่าบำรุงรักษาเครื่องสูบน้ำและประตูระบายน้ำ	ค่าบำรุงรักษาถนน	มูลค่าความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตร	มูลค่าการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง	
2556	2,673,593,347	-	-	-	-	-	-
2557	-	22,740,874	13,272,395	4,463,040	403,593,798	147,921,831	276,543,750
2558	-	21,864,164	12,760,715	4,290,980	388,034,381	142,219,123	265,882,388
2559	-	21,651,890	12,636,825	4,249,320	384,267,057	140,838,355	263,301,005
2560	-	21,441,678	12,514,137	4,208,065	380,536,308	139,470,992	260,744,685
2561	-	21,233,506	12,392,641	4,167,210	376,841,781	138,116,905	258,213,183
2562	-	21,027,356	12,272,324	4,126,751	373,183,123	136,775,964	255,706,259
2563	-	20,823,207	12,153,175	4,086,686	369,559,986	135,448,042	253,223,674
2564	-	20,621,040	12,035,183	4,047,009	365,972,025	134,133,013	250,765,192
2565	-	20,420,835	11,918,337	4,007,718	362,418,899	132,830,751	248,330,578
2566	-	20,222,575	11,802,625	3,968,808	358,900,268	131,541,132	245,919,602
2567	-	20,026,239	11,688,036	3,930,276	355,415,800	130,264,033	243,532,033
2568	-	19,831,810	11,574,560	3,892,118	351,965,161	128,999,334	241,167,644
2569	-	19,639,268	11,462,186	3,854,330	348,548,024	127,746,913	238,826,210
2570	-	19,448,595	11,350,902	3,816,910	345,164,062	126,506,652	236,507,509
2571	-	19,259,774	11,240,699	3,779,852	341,812,955	125,278,432	234,211,320
2572	-	19,072,786	11,131,566	3,743,155	338,494,382	124,062,136	231,937,424
2573	-	18,887,613	11,023,493	3,706,813	335,208,029	122,857,650	229,685,604
2574	-	18,704,238	10,916,469	3,670,825	331,953,582	121,664,857	227,455,647
2575	-	18,522,644	10,810,484	3,635,186	328,730,732	120,483,645	225,247,339
NPV	2,673,593,347	385,440,092	224,956,754	75,645,050	6,840,600,353	2,507,159,761	4,687,201,045

(1) มูลค่าความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตรที่อยู่นอกพื้นที่คันกั้นน้ำ

สำหรับพื้นที่นอกคันกั้นน้ำที่มีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม อาศัยข้อมูลพื้นที่น้ำท่วมเฉลี่ยจากฐานข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) จากสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (GISTDA) ในช่วงปี พ.ศ. 2553-2556 ซึ่งพบว่าพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบทั้งสิ้น 49,364 ไร่ โดยในส่วนของมูลค่าความเสียหายของผลผลิตอาศัยข้อมูลสถิติการเกษตรในเขตทุ่งพระพิมลจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระพิมล (สำนักชลประทานที่ 11) ซึ่งสามารถประเมินมูลค่าความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตรที่อยู่นอกคันกั้นน้ำคิดเป็น 403,593,798 บาทต่อปี เมื่อทำการคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันตลอดอายุโครงการ พบว่า มีต้นทุนมูลค่าความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตรรวม 6,840,600,353 บาท

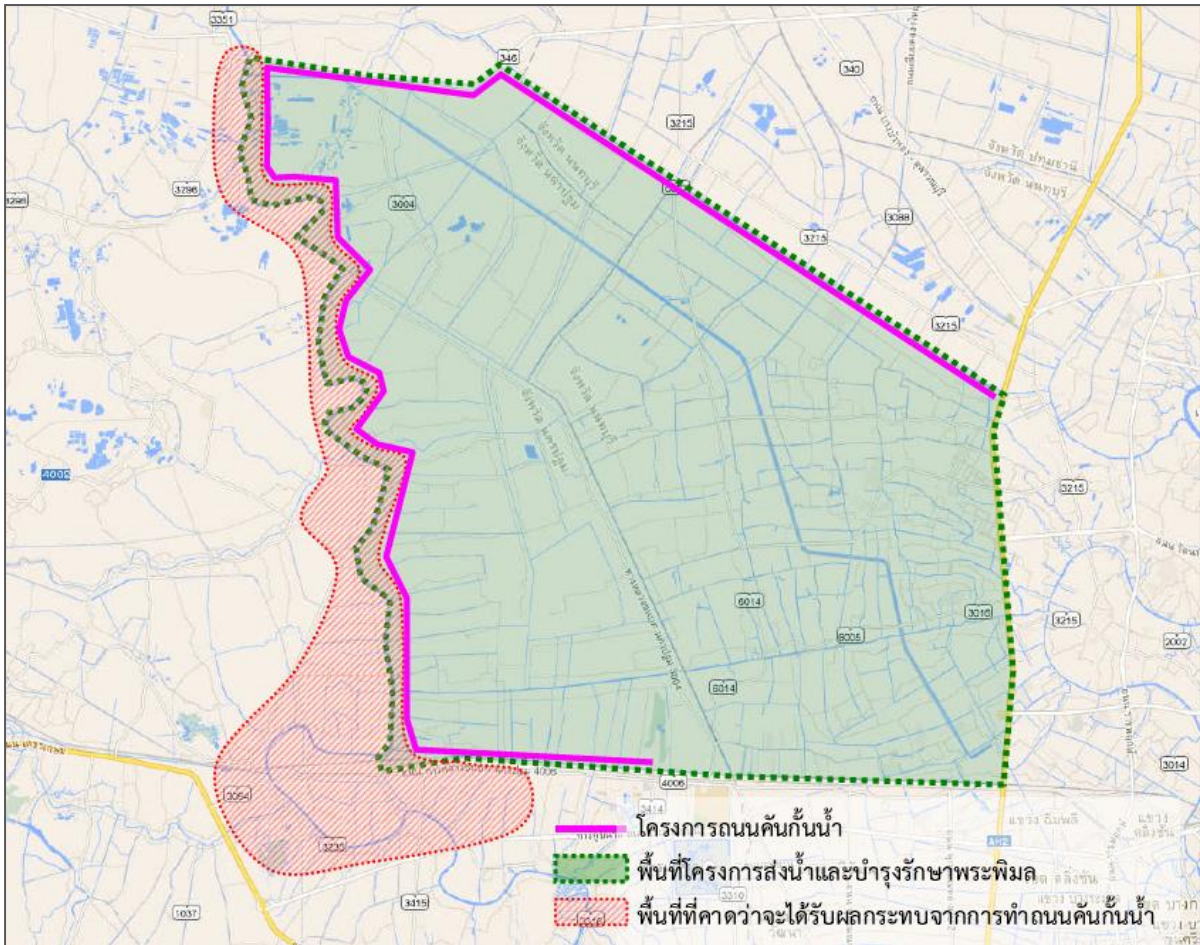
(2) มูลค่าการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงที่ต้องใช้เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในพื้นที่คันกันน้ำ

จากการสำรวจข้อมูลพบว่า เกษตรกรในพื้นที่ทุ่งพระพิมลมีค่าใช้จ่ายค่าปุ๋ยในแต่ละปีเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 20 เมื่อเทียบกับภาวะปกติที่มีน้ำท่วมเข้าไปในพื้นที่ (คิดเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการเติมปุ๋ยเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 500 บาทต่อไร่) และมีความถี่ในการใช้ยาฆ่าแมลงจาก 3 ครั้งต่อฤดูกาลปลูกพืชเพิ่มเป็น 5 ครั้งต่อฤดูกาลปลูกพืช ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยาฆ่าแมลงเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว (ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 423 บาทต่อไร่) ดังนั้นจึงมีมูลค่าการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงที่ต้องใช้เพิ่มขึ้น 923 บาทต่อไร่ จึงสามารถประเมินต้นทุนการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงเป็น 147,921,831 บาทต่อปี เมื่อทำการคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันตลอดอายุโครงการ พบว่า มีต้นทุนมูลค่าการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงเพิ่มขึ้นรวม 2,507,159,761 บาท

2.1.4 ต้นทุนอื่นๆ

ต้นทุนในส่วนนี้เป็นมูลค่าความเสียหายของสิ่งปลูกสร้าง จากการเก็บข้อมูลพบว่าต้นทุนในการซ่อมบ้านจากการที่ถูกน้ำท่วมต่อพื้นที่โดยรวมคิดเป็น 5,602 บาทต่อไร่ ซึ่งโครงการก่อสร้างถนนคันกันน้ำส่งผลให้พื้นที่ที่อยู่นอกคันกันน้ำได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมและมีพื้นที่ขยายออกไปมากขึ้น โดยพื้นที่น้ำท่วมนอกคันกันน้ำที่ได้รับผลกระทบข้ามไปยังฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีนในเขตอำเภอนครชัยศรี และอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม (ดังรูปที่ 1) แต่เนื่องจากปริมาณน้ำที่มาในแต่ละปีมีปริมาณไม่เท่ากัน ดังนั้นพื้นที่รับผลกระทบนอกคันกันน้ำจึงใช้พื้นที่น้ำท่วมเฉลี่ยจากฐานข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) จากสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (GISTDA) ในช่วงปี พ.ศ. 2553-2556 ซึ่งพบว่ามีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบทั้งสิ้น 49,364 ไร่ โดยคิดเป็นมูลค่าความเสียหายของสิ่งปลูกสร้างทั้งสิ้น 276,543,750 ล้านบาท เมื่อทำการประเมินต้นทุนในส่วนของมูลค่าความเสียหายของสิ่งปลูกสร้างเป็นมูลค่าปัจจุบันตลอดอายุโครงการ พบว่า มีต้นทุนมูลค่าความเสียหายของสิ่งปลูกสร้าง 4,687,201,045 บาท

รูปที่ 1 พื้นที่ที่คาดว่าจะได้ผลกระทบจากการทำโครงการถนนคันกันน้ำ

2. การประเมินผลประโยชน์เชิงเศรษฐศาสตร์ของโครงการ

การประเมินผลประโยชน์เชิงเศรษฐศาสตร์ของโครงการอาศัยข้อมูลประกอบด้วย ผลประโยชน์จากการป้องกันน้ำท่วมพื้นที่ และมูลค่าเวลาที่ประหยัดได้จากการคมนาคมขนส่ง โดยในแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผลประโยชน์จากการป้องกันน้ำท่วมพื้นที่

การประเมินผลประโยชน์จากการป้องกันน้ำท่วมพื้นที่ ประกอบด้วย มูลค่าความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตรที่ลดลง และมูลค่าความเสียหายของสิ่งปลูกสร้างที่ลดลง ดังนี้

(1) มูลค่าความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตรที่ลดลง

การประเมินมูลค่าความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตรที่ลดลง อาศัยข้อมูลรายได้สุทธิผลผลิตต่อพื้นที่โดยรวม ซึ่งจากข้อมูลพื้นที่ทางการเกษตร ปริมาณผลผลิต และมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร พบว่า รายได้สุทธิของผลผลิตทางการเกษตรต่อพื้นที่โดยรวมมีมูลค่า 784 บาทต่อไร่ จากการประเมินผลประโยชน์จากการป้องกันน้ำท่วมพื้นที่ พบว่า มูลค่าที่ความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตรที่ลดลงคิดเป็น 202,634,627 บาทต่อปี เมื่อทำการประเมินผลประโยชน์จากการป้องกันน้ำท่วมพื้นที่เป็นมูลค่า

ปัจจุบันตลอดอายุโครงการ พบว่า มีผลประโยชน์ที่ประหยัดได้จากความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตร 3,434,499,014 บาท

(2) มูลค่าความเสียหายของสิ่งปลูกสร้างที่ลดลง

การประเมินมูลค่าความเสียหายของสิ่งปลูกสร้างที่ลดลง อาศัยข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถามในพื้นที่ทุ่งพระพิมลในส่วนของค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยและสิ่งปลูกสร้างในสภาพปกติและในสภาวะที่ประสบภัยน้ำท่วม พบว่า ต้นทุนในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยและสิ่งปลูกที่ลดลงต่อพื้นที่โดยรวมมีมูลค่า 3,787 บาทต่อไร่ จากการประเมินผลประโยชน์จากการป้องกันน้ำท่วมพื้นที่ พบว่า มูลค่าความเสียหายของสิ่งปลูกสร้างที่ลดลงคิดเป็น 978,610,205 บาทต่อปี และเมื่อทำการประเมินผลประโยชน์จากการป้องกันน้ำท่วมพื้นที่เป็นมูลค่าปัจจุบันตลอดอายุโครงการ พบว่า มีผลประโยชน์ที่ประหยัดได้จากความเสียหายของสิ่งปลูกสร้าง 16,586,680,315 บาท ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินผลประโยชน์เชิงเศรษฐศาสตร์ของโครงการ

(หน่วย: บาท)

ปี พ.ศ.	ผลประโยชน์จากการป้องกันน้ำท่วมพื้นที่		มูลค่าเวลาที่ประหยัดได้จากการ คมนาคมขนส่ง
	มูลค่าที่ประหยัดได้จากความเสียหาย ของผลผลิตทางการเกษตร	มูลค่าที่ประหยัดได้จากความเสียหาย ของสิ่งปลูกสร้าง	
2556	-	-	-
2557	202,634,627	978,610,205	-
2558	194,822,622	940,882,655	-
2559	192,931,140	931,747,872	-
2560	191,058,022	922,701,776	-
2561	189,203,090	913,743,507	-
2562	187,366,167	904,872,210	-
2563	185,547,078	896,087,043	-
2564	183,745,650	887,387,169	-
2565	181,961,712	878,771,760	-
2566	180,195,093	870,239,995	-
2567	178,445,626	861,791,063	-
2568	176,713,144	853,424,160	-
2569	174,997,483	845,138,488	-
2570	173,298,478	836,933,260	-
2571	171,615,969	828,807,694	-
2572	169,949,794	820,761,018	-
2573	168,299,796	812,792,464	-
2574	166,665,818	804,901,275	-
2575	165,047,703	797,086,700	-
NPV	3,434,499,014	16,586,680,315	-

2.2 ผลประโยชน์ทางด้านการคมนาคมขนส่ง

สำหรับในส่วนของผลประโยชน์ด้านการขนส่งที่ได้จากโครงการมีน้อยมาก เนื่องจากไม่มีการขยายถนน และไม่มีการตัดถนนสายใหม่ (จำนวนช่องจราจรเท่าเดิม และความจุถนนไม่เปลี่ยนแปลง) ซึ่งไม่ได้ลดความหนาแน่นการจราจรลงจึงไม่ได้ประหยัดเวลาและลดระยะทางในการเดินทาง

3. ผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของโครงการ

การประเมินต้นทุนเชิงเศรษฐศาสตร์ของโครงการอาศัยข้อมูลต้นทุนและผลประโยชน์เชิงเศรษฐศาสตร์ของโครงการตามองค์ประกอบข้างต้น ซึ่งรวมถึงค่าเสียโอกาสและความสูญเสียในเชิงเศรษฐกิจตลอดอายุโครงการ 20 ปี (ระหว่าง พ.ศ. 2556-2575) ซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไขการปรับมูลค่าปัจจุบันในอัตราส่วนลด (Discount rate) ร้อยละ 3 และมีภาวะเงินเฟ้อเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 2 ต่อปี ผลการประเมินพบว่ามูลค่าปัจจุบันเชิงเศรษฐกิจตลอดอายุโครงการรวมทั้งสิ้น 17,394.59 ล้านบาท โดยแบ่งออกเป็นค่าลงทุนก่อสร้างโครงการ 2,673.59 ล้านบาท ค่าบำรุงรักษา 686.04 ล้านบาท ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม 9,347.76 ล้านบาท และต้นทุนอื่นๆ 4,687.20 ล้านบาท (ดังตารางที่ 4)

สำหรับผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการมีลักษณะเป็นมูลค่าที่ประหยัดได้จากการทำโครงการซึ่งสามารถคิดเป็นมูลค่าปัจจุบันตลอดอายุโครงการเท่ากับ 20,021.17 ล้านบาท โดยแบ่งออกเป็น มูลค่าที่ประหยัดได้จากความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตร 3,434.49 ล้านบาท และมูลค่าที่ประหยัดได้จากความเสียหายของสิ่งปลูกสร้าง 16,586.68 ล้านบาท สำหรับในส่วนของผลประโยชน์ด้านการขนส่งที่ได้จากโครงการมีน้อยมาก เนื่องจากไม่มีการขยายถนนและไม่มีการตัดถนนสายใหม่ ซึ่งไม่ได้ลดความหนาแน่นการจราจรลงจึงไม่ได้ประหยัดเวลาและลดระยะทางในการเดินทาง

การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของโครงการ พบว่า

- มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value: NPV) เท่ากับ 2,626.58 ล้านบาท
- อัตราส่วนของผลตอบแทนต่อต้นทุน (Benefit-Cost Ratio: B/C ratio) เท่ากับ 1.151
- อัตราผลตอบแทน (Internal Rate of Return: IRR) เท่ากับร้อยละ 8

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของโครงการ

องค์ประกอบของต้นทุนและผลประโยชน์	มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV)
ต้นทุนรวม (บาท)	17,394,596,401
ค่าลงทุนก่อสร้างโครงการ (บาท)	2,673,593,347
ค่าก่อสร้างถนน (บาท)	2,500,993,955
ค่าเครื่องสูบน้ำ (บาท)	143,999,392
ค่าก่อสร้างประตูระบายน้ำ (บาท)	28,600,000
ค่าบำรุงรักษา (บาท)	686,041,895
ค่าไฟฟ้าและน้ำมันสำหรับเครื่องสูบน้ำ (บาท)	385,440,092
ค่าบำรุงรักษาเครื่องสูบน้ำและประตูระบายน้ำ (บาท)	224,956,754
ค่าบำรุงรักษาถนน (บาท)	75,645,050
ต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม (บาท)	9,347,760,114
มูลค่าความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตร (บาท)	6,840,600,353
ปริมาณปุ๋ยที่ต้องใช้เพิ่ม (บาท)	2,507,159,761
ต้นทุนอื่นๆ (บาท)	4,687,201,045
มูลค่าความเสียหายของสิ่งปลูกสร้าง (บาท)	4,687,201,045
ผลประโยชน์รวม (บาท)	20,021,179,329
ผลประโยชน์จากการป้องกันน้ำท่วมพื้นที่ (บาท)	20,021,179,329
มูลค่าที่ประหยัดได้จากความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตร (บาท)	3,434,499,014
มูลค่าที่ประหยัดได้จากความเสียหายของสิ่งปลูกสร้าง (บาท)	16,586,680,315
ผลประโยชน์ทางการคมนาคมขนส่ง (บาท)	-
มูลค่าเวลาที่ประหยัดได้จากการเดินทาง	-
ผลการประเมินต้นทุนและผลประโยชน์เชิงเศรษฐศาสตร์	
@Discount rate	3%
NPV Benefit-Cost (บาท)	2,626,582,927
Benefit/Cost ratio	1.1510
IRR	8%
เงื่อนไขการวิเคราะห์	
อัตราเงินเฟ้อ (Inflation rate)	2%
อัตราแลกเปลี่ยน (Bath:\$UD Exchange rate)	33
พื้นที่ในคันกั้นน้ำ (ไร่)	258,428
พื้นที่ได้รับผลกระทบนอกคันกั้นน้ำ (ไร่)	49,364

จากผลการวิเคราะห์ที่ได้ พบว่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิมีค่ามากกว่า 0 อัตราส่วนของผลตอบแทนต่อต้นทุน มีค่ามากกว่า 1 และ อัตราผลตอบแทนภายในมีมากกว่าร้อยละ 3 แสดงว่าโครงการป้องกันอุทกภัยในระยะเร่งด่วนโดยการยกระดับโครงข่ายทางเพื่อการขนส่งในช่วงวิกฤติอุทกภัยและในเวลาปกติมีความคุ้มค่าทาง เศรษฐศาสตร์ในการลงทุน

แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานและบริหารจัดการโครงการลักษณะดังกล่าวยังมีความจำเป็นที่ต้อง พิจารณาถึงส่งผลกระทบต่อเชิงนิเวศใน 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย ระบบการไหลของน้ำและการตกตะกอน คุณภาพน้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพ (APFM, 2006 และ CEEPA, 2006) ดังนี้

- ระบบการไหลของน้ำและการตกตะกอน: การสร้างคันกันน้ำทำให้สูญเสียการเชื่อมโยงระบบ การถ่ายเทของน้ำระหว่างพื้นที่นอกคันกันน้ำและพื้นที่ภายในคันกันน้ำ อีกทั้งยังส่งผลให้ ความเร็วในการไหลของน้ำและความสูงของน้ำที่อยู่นอกคันกันน้ำเพิ่มมากขึ้น รวมถึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการไหลของน้ำ ซึ่งมีผลต่อการกัดเซาะพื้นที่ริมน้ำ การตกตัวของ ตะกอน และการกระจายตัวของแร่ธาตุและสารอาหารที่มากับน้ำ
- คุณภาพน้ำ: เนื่องจากระบบการหมุนเวียนน้ำสูญเสียไปทำให้การถ่ายเทสารอาหารและ อินทรีย์วัตถุระหว่างพื้นที่คันกันน้ำและนอกคันกันน้ำลดลง แหล่งน้ำที่อยู่ในคันกันน้ำจึงมี การสะสมตัวของอินทรีย์วัตถุมากขึ้นทำให้กระบวนการย่อยสลายต้องใช้ออกซิเจนมากขึ้น ส่งผลให้ค่าออกซิเจนในน้ำลดลงจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในพื้นที่คันกันน้ำโดยรวม
- ความหลากหลายทางชีวภาพ: จากลักษณะคันกันน้ำที่ปิดล้อมพื้นที่ทำให้การกระจายพันธุ์ ของพืชและสัตว์ระหว่างพื้นที่ในคันกันน้ำและนอกคันกันน้ำเป็นไปได้ยากขึ้น นอกจากนั้นการ ทำคันกันน้ำยังทำให้สูญเสียปริมาณพืชที่ขึ้นริมน้ำซึ่งมีความสำคัญในการเป็นพื้นที่อยู่อาศัย และวางไข่ของสัตว์น้ำ

ดังนั้น ในเบื้องต้นเมื่อสถานการณ์ปกติจำเป็นต้องเปิดประตูระบายน้ำต่างๆ ในพื้นที่เพื่อให้การถ่ายเท ของน้ำเป็นไปตามกลไกธรรมชาติ อีกทั้งต้องพิจารณาถึงความสามารถในการรับน้ำของแม่น้ำท่าจีนเพื่อระบาย ออกสู่ทะเล หากแม่น้ำมีขีดความสามารถในการรองรับน้ำที่ต่ำอาจทำให้เกิดน้ำเอ่อล้นเข้าท่วมพื้นที่ตลอดริมฝั่ง แม่น้ำท่าจีนได้ซึ่งเป็นการทำให้ผลกระทบขยายวงออกไป โดยจะเห็นได้จากกรณีพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่า จีนจากเป็นพื้นที่ที่ไม่เคยถูกน้ำท่วม (พื้นที่สูง 1-2 เมตร) กลับต้องประสบปัญหาน้ำท่วม และอาจส่งผลกระทบต่อ เชิงนิเวศในพื้นที่ดังกล่าวได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

The Associated Programme on Flood Management (APFM). 2006. *Environmental Aspects of Integrated Flood Management*. Geneva: Switzerland.

The Centre for Environmental Economics and Policy in Africa (CEEPA). 2006. *Environmental Impact Assessment of the BOR Countries' Dyke Rehabilitation Project, South Sudan: Integrated Assessment Report*.